

Avrupa Sosyal Şartı'na Ek Protokol

Strasbourg, 5.V.1988

Önsöz

Burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi Devletler,

18 Ekim 1961'de Torino'da imzaya Avrupa Sosyal Şartının açılan (bundan sonra "Şart" olarak anılacaktır) güvence altına aldığı sosyal ve ekonomik hakların korunma alanını genişletmek için yeni önlemler almaya kararlı olarak,

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Bölüm I

Taraflar, aşağıdaki hak ve ilkelerin etkili bir biçimde uygulanabileceği koşulları sağlamayı, ulusal ve uluslararası nitelikteki tüm uygun araçlarla izleyecekleri politikalarının amacı olarak kabul ederler:

- 1 Tüm çalışanlar, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.
- 2 Tüm çalışanlar, işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkına sahiptir.
- 3 Çalışanlar, işletmedeki çalışma koşulları ile çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma hakkına sahiptir.
- 4 Her yaşlı insan sosyal korunma hakkına sahiptir.

Bölüm II

Taraflar kendilerini, Bölüm III' de öngörülen biçimde, aşağıdaki maddelerde yer alan yükümlülüklerle bağlı saymayı kabul ederler:

Madde 1 - İstihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı

Taraflar, Cinsiyete dayalı ayrım yapılmaksızın istihdam ve meslek konularında fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, bu hakkı tanımayı ve bunun aşağıdaki alanlarda uygulanmasını sağlamak veya teşvik etmek için uygun önlemler almayı taahhüt ederler.

- İşe giriş, işten çıkarılmaya karşı korunma ve yeniden işe yerleştirilme;
- mesleki yönlendirme, eğitim, yeniden eğitim ve rehabilitasyon;
- istihdam şartları ve ücreti de kapsayan çalışma koşulları;
- yükselmeyi de kapsayan meslekte ilerleme.

1 Özellikle gebelik, loğusa ve doğum sonrası dönem ile ilgili olarak kadının korunmasına ilişkin hükümler, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtildiği biçimde ayrımcılık sayılmaz.

2 Bu Maddenin 1. fıkrası, fiili eşitsizliklerin giderilmesini amaçlayan özel önlemlerin alınmasını engellemez.

3 Nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle yalnızca belli bir cinsiyetten olan kişilere ilişkin

mesleki etkinlikler bu Maddenin ya da bu Maddenin bazı hükümlerinin kapsamı dışında tutulabilir.

Madde 2 - Bilgilendirilme ve danışılma hakkı

1 Taraflar, çalışanların işletmede bilgilendirilme ve danışılma hakkının etkili bir biçimde kullanımını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama çerçevesinde çalışanların ya da temsilcilerinin

a işletmeye zarar verebilecek bazı bilgilerin açıklanmasının reddedilebilmesi ya da gizliliğe tâbi olabileceği koşuluyla, kendilerini çalıştıran işletmenin ekonomik ve mali durumu hakkında düzenli olarak ya da uygun zamanlarda ve anlaşılabilir bir biçimde bilgilendirilmelerine; ve

b esas itibarıyla çalışanların çıkarlarını etkileyebilecek, özellikle de işletmede istihdam durumunda önemli bir etki yaratabilecek nitelikteki, alınması düşünülen kararlar hakkında zamanında bunlara danışılmasına olanak veren önlemleri almayı ya da bunu özendirmeyi üstlenirler.

2 Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenecek, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 3 - Çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma hakkı

1 Taraflar, çalışanların işletmede çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine uygun bulma haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, ulusal mevzuat ve uygulama uyarınca çalışanların ya da temsilcilerinin

a çalışma koşullarının, işin örgütlenmesinin ve çalışma ortamının düzenlenmesi ve iyileştirilmesine;

b işletmede sağlığın ve güvenliğin korunmasına;

c işletmede sosyal ve sosyo-kültürel hizmetlerin ve olanakların örgütlenmesine;

d bu konulardaki düzenlemelere ilişkin uyumun denetimine uygun bulma olanağı veren önlemler almayı ya da bunları özendirmeyi taahhüt ederler.

2 Taraflar, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından belirlenen, belirli bir sayıdan daha az çalışanı istihdam eden işletmeleri bu Maddenin 1. fıkrasının uygulanma alanı dışında tutabilirler.

Madde 4 - Yaşlıların sosyal korunma hakkı

Taraflar, yaşlıların sosyal korunma hakkını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak amacıyla, doğrudan ya da kamusal veya özel örgütlerle işbirliği yaparak, özellikle, aşağıdaki amaçlara yönelik uygun önlemler almayı ya da bunları teşvik etmeyi taahhüt ederler.

1 Yaşlılara, aşağıdaki belirtilen yollarla mümkün olduğu kadar uzun bir süre için toplumun tam üyeleri olarak kalmalarını sağlamak,

a iyi bir yaşam sürmeleri ve kamusal, sosyal ve kültürel yaşama etkin olarak uygun bulmalarına olanak sağlayan yeterli kaynak tahsisi;

b yaşlılar için varolan hizmetler ve kolaylıklara ilişkin ve onların bunlardan yararlanma olanakları konularında bilgi sahibi kılınmaları;

2 Yaşlıların, aşağıda belirtilen yollarla, kendi yaşam biçimlerini özgürce seçmelerini ve alıştıkları çevrede yaşamlarını istedikleri ve yapabildikleri sürece bağımsız olarak sürdürülmelerini sağlamak.

a İhtiyaçlarına ve sağlık durumlarına uygun konut temini veya konutlarının uygun hale getirilmesi için yeterli destek sağlaması,

- b** durumlarının gerektirdiği sağlık bakım ve hizmetlerin sağlanması,
- 3** Kurumlarda yaşayan yaşlılara, özel yaşamlarına saygı içinde, uygun yardım ve bunların kurumdaki yaşam koşullarına ilişkin kararlara katılımlarını sağlamak.

Bölüm III

Madde 5 - Yükümlölükler

- 1** Taraflardan her biri,
- a** bu Protokolün I. Bölümünü, bu bölümün giriş fıkrasında belirtildiği gibi, tüm uygun araçlarla gerçekleştirilmesine çalışacakları amaçların bir bildirimini saymayı;
- b** kendisini bu Protokolün II. Bölümünün bir ya da daha çok maddesiyle bağlı saymayı taahhüt ederler.
- 2** Bu Maddenin 1. fıkrasının (b) bendi uyarınca seçilen madde ya da maddeler, ilgili Akit Devletin onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdii sırasında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirilecektir.
- 3** Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 1. fıkrası kurallarına uygun olarak henüz kabul etmemiş olduğu bu Protokolün II. Bölümünün herhangi bir maddesiyle kendisini bağlı saydığını Genel Sekretere göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlölükler onay, kabul ya da uygun bulma işlemlerinin ayrılmaz bir parçası sayılacak ve bildirim tarihini izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

Bölüm IV

Madde 6 - Kabul edilen yükümlölüklere uygunluğun denetimi

Taraflar, bu Protokolün II. Bölümündeki hükümlerden kabul etmiş olduklarının uygulanmasına ilişkin raporları, Şartın 21. Maddesi uyarınca sundukları raporların içinde sunacaklardır.

Bölüm V

Madde 7 - Kabul edilen yükümlölüklerin yerine getirilmesi

- 1** Bu Protokolün II. Bölümünün 1 ilâ 4. Maddeleri hükümleri,
- a** yasalar ya da yönetmeliklerle;
- b** işverenler ya da işveren örgütleri ile çalışanların örgütleri arasında yapılmış toplu sözleşmelerle;
- c** bu iki yöntemden elde edilen karma bir yöntemle; ya da
- d** diğer uygun araçlarla uygulanabilir.
- 2** Bu Protokolün II. Bölümünün 2. ve 3. Maddelerinden doğan yükümlölükler, bu hükümler bu Maddenin 1. fıkrasına uygun olarak ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmışsa yerine getirilmiş kabul edilecektir.

Madde 8 - Şart ile Protokol arasındaki ilişki

- 1 Bu Protokol hükümleri, Şart hükümlerinin uygulanmasını engellemez.
- 2 Şartın 22 ilâ 32. ve 36. Maddeleri, gerekli değişiklikler yapılarak, bu Protokole uygulanır.

Madde 9 - Bölgesel uygulama

- 1 Bu Protokol her Tarafın ana ülkesinde uygulanır. Her Devlet, imza sırasında ya da onay ya da kabul belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaca yönelik olarak ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.
- 2 Herhangi bir Akit Taraf, bu Protokolün onay, kabul ya da uygun bulma işlemleri sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ya da uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki toprak ya da topraklara bu Protokolün tümüyle ya da bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu bildirimde, bu Protokolün II. Bölümünün madde ya da maddelerinden bildiride belirtilen topraklar bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.
- 3 Bu Protokol, yukarıda belirtilen bildirimde yer alan toprak ya da topraklar bakımından Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlayarak yürürlüğe girecektir.
- 4 Taraflardan her biri, daha sonraki bir tarihte, bu Maddenin 2. fıkrası kurallarına uygun olarak bu Protokolün uygulanma alanına alınan toprak ya da topraklarda, bu toprak ya da topraklar yönünden henüz kabul etmemiş olduğu herhangi bir maddeyle kendisini bağlı saydığını Avrupa Konseyi Genel Sekreterine göndereceği bir bildirimle açıklayabilir. Daha sonra kabul edilmiş olan bu yükümlülükler ilgili toprak yönünden ilk bildirimden ayrılmaz bir parçası sayılacak ve Genel Sekreterin bu bildirim alacağı tarihi izleyen otuzuncu günden başlamak üzere aynı etkiye sahip olacaktır.

Madde 10 - İmza, onay, kabul, uygun bulma ve yürürlüğe girme

- 1 Bu Protokol, Şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaya, kabule ya da uygun bulma şartlarına tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi hiçbir Devlet, aynı anda ya da daha önce Şartı onaylamaksızın bu Protokolü onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecektir.
- 2 Bu Protokol, üçüncü onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.
- 3 Bu Protokol, onu daha sonra onaylayacak her imzacı Devlet için onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verildiği tarihi izleyen otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 11 - Fesih

- 1 Herhangi bir Taraf bu Protokolü, ancak, Protokolün kendisi açısından yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir dönemin sonunda ya da sonraki her iki yıllık dönemin sonunda ve, her iki durumda da, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirimde bulunarak feshedebilir. Böyle bir fesih, Tarafların sayısı için altına düşmediği sürece, Protokolün diğer Taraflar açısından geçerliliğini etkilemez.
- 2 Herhangi bir Taraf, önceki fıkrada yer alan hükümlere uygun olarak, bu Protokolün II. Bölümünün kabul etmiş olduğu herhangi bir maddesini, bağlı olacağı madde sayısı birin hiçbir zaman altına düşmemek koşuluyla feshedebilir.
- 3 Herhangi bir Taraf, 9. Maddenin 2. ve 4. fıkraları uyarınca yapılan bildirim gereği Protokolün

uygulandığı her toprak yönünden, bu Maddenin 1. fıkrasında belirtilen koşullar uyarınca bu Protokolü ya da Protokolün II. Bölümünün her maddesini feshedebilir.

4 Şartın 37. Maddesinin 1. fıkrası uyarınca Şartı fesheden, Şart ve bu Protokol ile bağlı herhangi bir Taraf, Protokolü de feshetmiş sayılacaktır.

Madde 12 - Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a** herhangi bir imzayı;
- b** herhangi bir onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdiini;
- c** Bu protokolün 9. ve 10. Maddeleri çerçevesindeki herhangi bir yürürlüğe giriş tarihini;
- d** Bu Protokolle ilgili başka herhangi işlemi bir işlemi, bildirimini ya da yazışmayı

Konsey üyesi Devletlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne bildirecektir.

Madde 13 - Ek

Ek, bu Protokolün ayrılmaz bir parçasıdır.

Usulüne uygun olarak yetki verilmiş olan aşağıda imzası bulunanlar huzurunda bu Protokol imzalanmıştır.

1988 Mayısının 5. günü, her iki metin de eşit olarak geçerli olmak ve tek örnek olarak Avrupa Konseyi arşivine konmak üzere İngilizce ve Fransızca olarak Strasbourg'da yapılmıştır. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin her birine bunun aslına uygun onaylanmış bir örneğini gönderecektir.

PROTOKOLE EK

Protokolün korunan kişiler yönünden kapsamı

1 1 ilâ 4. Maddelerde belirtilen kişiler, bu maddeler Şartın 18. ve 19. Maddesi hükümleri ışığında yorumlanmak koşuluyla, yabancılardan yalnızca ilgili Taraf ülkesinde yasal olarak oturan ya da düzenli olarak çalışan diğer Tarafların vatandaşlarını kapsar.

Bu yorum, Taraflardan herhangi birince benzer kolaylıkların başka kişilere yaygınlaştırılmasını engellemez.

2 Her Taraf, 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Statüsüne ilişkin Sözleşmede ve 31 Ocak 1967 tarihli Mültecilerin Statüsü hakkında Protokolde tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeler ve bu mültecilere uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

3 Her Taraf, 28 Eylül 1954'te New York'ta yapılan Vatansızların Statüsüne ilişkin Sözleşmede tanımlanan ve ülkesinde yasal olarak bulunan vatansızlara, olabildiğince lehte ve her halde Tarafın yukarıda belirtilen belgeyle ve bu vatansızlara uygulanabilecek olan diğer uluslararası belgelerle üstlenmiş olduğu yükümlülüklerden daha az olmamak üzere lehte muamelede bulunacaktır.

Madde 1

İşsizlik yardımı, yaşlılık yardımı ve dul ve yetimlere yapılan yardımlar ile ilgili diğer hükümlerde olduğu gibi sosyal güvenliğe ilişkin konuların, bu Maddenin kapsamı dışında tutulabileceği kararlaştırılmıştır.

Madde 1, Fıkra 4

Bu hüküm Tarafların, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle, nitelikleri ya da yerine getirilme koşulları nedeniyle belli bir cinsiyetten olanlara özgülenebilecek bir meslekler listesi oluşturmaları gerektiği biçiminde yorumlanamaz.

2. ve 3. Maddeler

1 Bu maddelerin uygulanmasında, "çalışanların temsilcileri" terimi, ulusal mevzuat ya da uygulama tarafından böyle nitelendirilen kişiler anlamına gelir.

2 "Ulusal mevzuat ve uygulama" terimi, duruma göre, yasaların ve düzenleyici işlemlerin yanı sıra toplu iş sözleşmelerini, işverenler ve çalışanların temsilcileri arasındaki diğer anlaşmaları, gelenekleri ve ilgili yargı kararlarını kapsar.

3 Bu maddelerin uygulanmasında, "işletme" terimi, tüzel kişiliği olan ya da olmayan, kazanç elde etmek üzere hizmet üretmek ya da sağlamak için oluşturulmuş ve kendi pazar politikasını belirleme gücü olan maddi ve maddi olmayan bileşenler bütününe belirtir biçimde anlaşılır.

4 Dinsel toplulukların ve bunların kurumlarının, bu kurumlar 3. fıkra anlamında işletme olsalar bile, bu maddelerin uygulanma alanının dışında bırakılabileceğine karar verilmiştir. Ulusal mevzuatın koruduğu bazı ideallerden esinlenen ya da bazı ahlaki kavramların yönlendirdiği etkinliklerde bulunan kuruluşlar, işletmenin doğrultusunun korunmasının gerektirdiği ölçüde bu maddelerin uygulama alanı dışında bırakılabilirler.

5 Bir Devlette, 2 ve 3. Maddelerde yer alan haklar işletmenin çeşitli kuruluşlarında kullanıldığı zaman, ilgili Taraf bu hükümlerden doğan yükümlülükleri yerine getirmiş sayılır.

Madde 3

Bu hüküm, ne Devletlerin işyerlerinde sağlık ve güvenlik ile ilgili düzenlemeler yapma yükümlülüğü ve yetkisini ne de bunların uygulanmasını izlemekle görevli organların yetki ve sorumluluklarını etkiler.

"Sosyal ve sosyo-kültürel hizmet ve olanaklar" terimleri, bazı işletmelerin çalışanlara sağladığı sosyal yardım, spor alanları, emzirme odaları, kütüphaneler, çocuklar için tatil kampları vb. gibi sosyal ve ya da kültürel olanakları belirtir biçimde anlaşılır.

Madde 4, Fıkra 1

Bu fıkranın uygulanmasında, "olabildiğince uzun bir süre" terimi, yaşlı kişinin fiziksel, ruhsal ve zihinsel yeteneklerine ilişkindir.

Madde 72

Maddenin 2. fıkrası ve 3. Maddenin 2. fıkrası uyarınca kapsam dışı bırakılan çalışanlar, ilgili

Çalışanların sayısının saptanmasında hesaba uygun bulmaz.

Avrupa Antlaşmaları Serisi / 128